

УДК 93/94

Л.Г. Тупчієнко-Кадирова, ст. викл., канд. іст. наук

*Кіровоградський факультет Київського національного університету
культури і мистецтв*

**ДІЛОВІ ВІДНОСИНИ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ЛИСТУВАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ КІЛЬКОХ ЛИСТІВ
АРХІВНОЇ СПАДЩИНИ Ю. С. МЕЙТУСА)**

Кілька листів та записка до Ю. С. Мейтуса були проаналізовані, виділені структурні елементи, що характеризують ділові відносини між автором та кореспондентом.

ділові відносини, структурний аналіз текстів, Мейтус Юлій Сергійович

Дослідження інформаційної складової архівних документів, у т.ч. листів, не тільки цікаво, але й актуально. Адже в листах розкриваються і людина – автор документа, і її різноманітні зв'язки з іншими особами, офіційними установами, суспільством в цілому. Це збільшує наші знання про історичний та культурний розвиток суспільства.

У даній статті розглянемо ще один рівень відносин між суб'єктами листування – діловий. Спільним об'єктом між ними є певна справа, прохання виконати справу тощо.

В попередніх дослідженнях нами опрацьовані офіційні [1], особисті [2 – 3] та творчі листи [4], подано їх структурний аналіз з виділенням структурних елементів (СЕ). Але листи, що характеризували б ділові відносини між суб'єктами листування, нами ще не розглядалися.

Отже, об'єктом нашого дослідження є листи до Ю. С. Мейтуса, предметом – визначення складу СЕ, їх документної інформації. Мета статті – визначити специфіку ділових листів на основі їх структури. Завданнями є наступні: зробити структурний аналіз листів; виділити ті СЕ, в яких проявляється специфіка саме ділових відносин. Основні методи, використані в дослідженні: аналіз, синтез, структурний аналіз вербальних текстів, узагальнення.

Перед поданням текстів та їх аналізу зробимо загальні зауваги щодо подання результату структуризації.

СЕ виділені жирним шрифтом. Структурний аналіз здійснюється послідовно, відповідно до тексту. Текстові фрагменти (ТФ) взяті в лапки, в межах лапок приводяться й відповідні синтаксичні знаки. В середині ТФ і поза ним розшифрування береться в квадратні дужки. Якщо ТФ ілюструє два і більше СЕ, назви останніх приводяться разом (через прийменник «та»), другий і наступні СЕ приводяться з великої літери.

Відмінки у ТФ зберігаються. В називному відмінку можуть наводитись прізвище, ім'я, по батькові (ПБ), назви колективів, установ, творів, жанрів та ін., тобто невеликі за обсягом ТФ, в яких ці предмети – ПБ й назви – не пов'язані з іншими словами. Тоді ж вони приводяться українською мовою і без лапок. Повний текст, ТФ, розшифрування, дописування тексту – приводяться мовою оригінала, коментарі в тексті і поза текстом – українською. В повних текстах збережені авторські помилки у написанні слів, виправлення беруться у квадратні дужки, як і дані, додані автором статті.

У ТФ порядок ПБ не змінюється. Крім того, ПБ може мати повну або скорочену форми. Якщо СЕ ще не сформульовано, залишається узагальнена позначка «СЕ».

Порядок подання листів – хронологічний.

Документ № 1. Долматовський Є. Лист поета композитору Ю. С. Мейтусу, від 3 січня 1955 р. [5].

Анотація. Поет просить Ю. С. Мейтуса надіслати ноти пісні до журналу «Советский моряк», до видавництва «Музыкальная литература» і власне автору листа.

Описання матеріального носія, засобу та способу запису.

Папір жовто-коричневого кольору, пожовклий. Написаний чорнилами чорного кольору, з часом чорнила вицвіли до сіро-чорного кольору. На зворотньому боці пляма блакитного кольору.

Структурний аналіз документної інформації.

Оцінка відношення до адресата та Звернення (ім'я й по батькові):
«Дорогой Юлий Сергеевич,»

Подія та Справа: «сейчас звонили из редакции журнала «Советский моряк», требуют песню.»

Організація: журнал «Советский моряк»

Подія особистого життя та Причина прохання: «Я отбываю в Кисловодск на месяц».

Прохання: «и очень прошу Вас послать экземпляр – (с нотами!)»

Географічна назва: Кисловодськ

Адреса: Москва Спартаковская ул. 2 А Редакция «Советский моряк».

Адресати для виконання прохання: «тов. Колесникову и тов. Букину.»

Персони, що згадуються: Колесніков, Букін.

Емоційне підсилення прохання: «Не делайте из меня обманщика, пошлите им, ради бога, песню.»

Прохання у непрямій формі: «Музлиту [Видавництво «Музыкальная литература»] тоже не мешало бы дать наше сочинение.»

СЕ: «В обоих случаях, думаю, надо указать, что песня из картины.»

Твір: «песня из картины [кінофільма]».

Прохання у непрякій формі: «Мне бы не мешало тоже иметь экземпляр».

Поздоровлення: «Поздравляю Вас с Новым годом,»

Побажання: «желаю новых успехов»

Оцінка відношення до адресата та Підпис: «Ваш Евг[ений] Долматовский»

Дата створення листа: «3 I.[января 19]55 г.»

Отже, справи у цьому листі виражені проханнями автора листа до кореспондента виконати конкретні дії – надіслати пісні.

Документ № 2. Маршак І. Лист сина [поета С. Я. Маршака] композитору Ю. С. Мейтусу, від 6 травня 1966 р. [6].

Анотація. Автор дякує за надану можливість зняти копію з листа його батька, відомого поета, і повідомляє про повернення листа.

Описання матеріального носія, засобу та способу запису.

Папір пожовклий, прим'ятий, колір паперу неоднорідний внаслідок того, що деякі місця були захищені від сонячних променів (іншим папером), і ці місця темніші за кольором. На зворотньому боці колір однорідний. Лист написаний темно-блакитними яскравими чорнилами. Усі слова чітко читаються. Автором є, очевидно, син відомого поета Самуїла Яковича Маршака. Композитор створив кілька романсів на переклади С. Я. Маршака віршів Р. Бернса у 1955 р., у відповідь С. Я. Маршак написав листа із подякою за це [7]. Оскільки інших листів С. Я. Маршака у Ю. С. Мейтуса вдома не було, ми вважаємо, що це й є лист, котрий копіювався.

Структурний аналіз документної інформації

Місце та дата написання: «Москва, 6.5.[мая 19]66»

Оцінка відношення до адресата та Звернення (ім'я й по-батькові): «Многоуважаемый Юлий Сергеевич,»

Подія: «Возвращаю Вам с большой благодарностью письмо моего отца, с которого мы сняли фотокопию для его архива.»

Побажання та Поздоровлення: «Шлю Вам самые добрые пожелания и поздравляю Вас с праздником победы над фашистской Германией.»

Географічна назва, що згадується: Германія

Оцінка відношення до адресата: «Искренне уважающий Вас»

Підпис: «И.Маршак»

Отже, справою, яка обговорюється у цьому листі, вважаємо копіювання та повернення іншого листа.

Документ № 3. Семененко Наталія. Записка до Ю. С. Мейтуса, від 25 січня 1975 р. [8].

Написано шариковою авторучкою зі стержнем фіолетово-синього кольору на пожовклому щільному папері. На звороті у нижньому лівому куті – штампель музею.

Структурний аналіз документної інформації

Оцінка відношення до адресата та Звернення (ім'я й по-батькові): «Уважаемый Юлий Сергеевич!»

Оцінка та Подія: «С благодарностью возвращаю Вам ноты.»

Вибачення: «Извините, что задержала их у себя так долго.»

Оцінка відношення та Підпис: «С уважением. Наталия Семененко»

Дата написання: «25.1[января] – [19]75»

Отже, справою у цьому листі вважаємо повернення нот.

Документ № 4. Шметресс Борис. Листівка від московського музичного критика композитору Мейтусу Ю. С., від 8 вересня 1976 р. [9].

Описання матеріального носія, засобу та способу запису

Лист написаний російською мовою на поштовій картці. Папір без забруднень, білий, трохи пожовклий. Текст надрукований, вірогідно, чорними друкарськими чорнилами, які вицвіли і мають сіро-зеленуватий

колір. Підпис зроблено синьою шариковою ручкою, дата вверху листа також проставлена рукою. На сторінці з адресою проставлено дату [одержання?] і позначку Ю. С. Мейтуса «15.IX.1976 Ю[лий]М[ейтус]». Текст прочитаний повністю.

Структурний аналіз документної інформації

Дата написання листа: «8.9.[сентября 19]76»

Оцінка відношення та Звернення (ім'я та по-батькові): «Глубокоуважаемый Юлий Сергеевич,»

Подія та Прохання іншої особи: «мой корреспондент, америк.[анский] музыковед-лексикограф Ник.[олай] Слонимский, узнав из печати о Вашей 13-й опере, просил меня прислать ему перечень всех поставленных Ваших опер с точными датами / днями / постановок / премьер – самых первых/ и названиями театров.»

Персона: «Ник.[олай Леонидович] Слонимский»

Характеристики персони: «америк.[анский] музыковед-лексикограф»

Прохання та Подія, яка планується: «Буду признателен, если Вы выполните эту просьбу и пришлете мне такой перечень – я перешлю ему.»

Обґрунтування прохання (пояснення причини прохання): «Это нужно ему для нового издания книги «Музыка с 1900».

Бібліографія: «книги «Музыка с 1900».

Прощання: «С искренним приветом»

Підпис автора: Б. [Шмеетрес?]

Судячи по даті листа, Можливо, мова йде про підготовку шостого видання престижного Бейкерівського словника музикантів (Baker's Biographical Dictionary of Musicians), що вийшло у 1978 р. і головним редактором якого з 50-х рр. до 1992 р. був Микола Леонідович Слонимський [10].

Отже, справою у цьому листі вважаємо виконання кореспондентом конкретного прохання автора.

Структура цих листів відповідає структурі цього виду документа, наявні СЕ, характерні для листа: Оцінка відношення та звернення (ім'я, по батькові), Дата створення листа, Прощання, Підпис особи. Закінчення листів містить знову Оцінку відношення і не вказує на можливі особисті зустрічі (що проявлялось би у таких прощаннях як «До побачення», «До зустрічі» тощо): «Ваш Евг[ений] Долматовский» [5], «Искренне уважающий Вас» [6], «С уважением [8], «С искренним приветом» [9]. Тобто Прощання носять нейтральний характер. Отже, відсутність вказування на можливі зустрічі, якщо власне справа не передбачає особисті зустрічі, є однією специфічною рисою ділового листування. Чим менш близькі відносини, тим менше репрезентується особисте життя. Порівняймо, наприклад, листи Є. Долматовського [5] та записку Н. Семененко [8]. Першій автор пояснює причину події та прохання, робить відкритими для кореспондента факти особистого життя. Другий автор не пояснює причини, оскільки це вимагало би в більшій мірі розкрити особисте життя. Отже, з першим автором у Ю. С. Мейтуса більш близькі відносини, ніж з другим. Але події особистого життя автор приводить лише у зв'язку зі справою – для пояснення причини того, що не може виконати справу сам. Отже, відсутність інформації про події особистого життя [6, 8, 9] або їх лаконічна присутність тільки для пояснення, обґрунтування прохання [5] є ще однією специфічною рисою ділових листів. В цих двох рисах проявляється відсторонений стиль спілкування.

Ще одна специфічна і найголовніша риса ділових листів – певна справа, про яку йдеться у листі. В цих листах вона проявляється як Прохання про виконання справи і супроводжується: Причиною прохання та Емоційним підсиленням [5], Подякою [6], Вибаченням [8], Обґрунтуванням прохання [9].

Отже, введено в науковий обіг кілька архівних документів та виділені специфічні для ділових відносин суб'єктів листування СЕ. У подальших дослідженнях планується розглянути професійний різновид ділових відносин у листуванні.

Джерела та література

1. Тупчієнко-Кадирова Л. Г. Структурний аналіз інформаційної складової офіційних листів / Л. Г. Тупчієнко-Кадирова // Рукописна та книжкова спадщина України : археогр. дослідження унікальних арх. та бібл. фондів. – К., 2010. – Вип. 14. – С. 358 – 376.
2. Тупчієнко-Кадирова Л. Г. Структурний аналіз інформаційної складової особистих листів / Л. Г. Тупчієнко-Кадирова // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2011. – Вип. 31. – У друці.
3. Тупчієнко-Кадирова Л. Г. Листи та листівки Д. Д. Шостаковича до Ю. С. Мейтуса / Л. Г. Тупчієнко-Кадирова // Спеціальні історичні дисципліни: зб. наук. пр. / відп. ред. Г. В. Боряк. – К. : НАН України, Ін-т історії України ; Кіровоградський Нац. техн. ун-т, 2011. – Число 18. Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Перші (міжнародні) Ястребовські читання», (Кіровоград, 20–22 жовтня 2011 р.). – С. 197–202.
4. Структурний аналіз текстів та описань документів, пов'язаних з оперою «Молода гвардія» Ю. С. Мейтуса (на прикладі кількох документів архівної спадщини композитора) / Л. Г. Тупчієнко-Кадирова // Рукописна та книжкова спадщина України : археогр.

- дослідження унікальних арх. та бібл. фондів. – К., 2011. – Вип. 15. – У друці.
5. Долматовський Євг.[еній] Лист поета композитору Ю. С.Мейтусу, від 3 січня 1955 р. [із Москви [до Києва?]]. – Рукопис. Рос. Мовою. Розміри: 29,8 x 20,8 см // Кіровоградський народний меморіальний музей Ю. С. Мейтуса (далі – КНМММ). – Ф. Мейтуса Ю. С. – Док. № 192. – 1 арк.
 6. Маршак І. Лист сина [поета С. Я. Маршака?] композитору Ю. С. Мейтусу, від 6 травня 1966 р. із Москви [до Києва?]. – Рукопис. Рос. Мовою. Розміри: 29,8 x 21 см // КММММ. – Ф. Мейтуса Ю. С. – Док. № 191. – 1 арк.
 7. Маршак С[амуїл]. Я[кович]. Лист поета до композитора Мейтуса Ю. С., від 20 квітня 1955 р. з Москви до Києва. – Розміри: 20 x 13,7 см x 2, конверт: 10,7 x 13,5 см // Кіровоградський музей музичної культури ім. К. Шимановського (далі – КММКШ). – Фонд Ю. С. Мейтуса. – Док. №. 748. – 1 арк., 1 конверт.
 8. Семененко Наталія. Записка до Ю. С. Мейтуса (з приводу твору «Комсомолец» [повідомлення на каталожній картці]), від 25 січня 1975 р. Рукопис. Рос. мовою. Розміри: 29 x 20 см // Державний центральний музей музичної культури ім. М. І. Глінки. – Ф. 362. – Док. № 223. – 1 арк.
 9. Шметресс Б. Листівка від [музичного критика] композитору Мейтусу Ю. С., від 8 вересня 1976 р., із Москви до Києва. Рос. мовою. Машинопис. Розміри: 10,4 x 14,7 см // КММКШ. – Док. № 702. – 1 арк.
 10. Слонимский, Николай Леонидович : биографическая справка : публицистика, преподавание, составление словарей // Википедия. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki>.

Л. Тупчиенко-Кадырова

Деловые отношения между субъектами переписки (на примере нескольких писем архивного наследия Ю.С. Мейтуса)

Несколько писем и записка к Ю.С. Мейтуса были проанализированы, выделены структурные элементы, которые характеризуют деловые отношения между автором и корреспондентом.

деловые отношения, структурный анализ текстов, Мейтус Юлий Сергеевич

L. Tupchienko-Kadirova

Business relationships between subjects of correspondence (on example of a few letters of the archived inheritance of Yu. S. Meytusa)

A few letters and message to Yu. S. Meytusa were analysed, structural elements which characterize business relationships between an author and correspondent are selected.

business relationships, structural analysis of texts Meytus Julius S.